

O1	Ancien regime - Godshuizen	1301-ca. 1850	1538 nrs.	22,33 s.m.
<p>De armenzorg tijdens de middeleeuwen werd in de steden waargenomen door de godshuizen, gasthuizen die onderdak boden aan de behoeftigen (armen, zieken, reizigers, enz.). Deze instellingen werden gesticht door burgers of door burgerlijke en godsdienstige gemeenschappen. Zo ontstonden verschillende godshuizen in Ieper tijdens de 13e eeuw: Sint-Catharina Godshuis, Sint-Thomas Gasthuis, Godshuis Belle en het Sint-Jan Godshuis. Doorheen de Middeleeuwen en Nieuwe Tijden zagen nog verschillende andere instellingen het levenslicht.</p> <p>Pas na de Franse Revolutie nam de centrale overheid zijn volle verantwoordelijkheid met betrekking tot de organisatie van de armenzorg. In het kader van de wet van 16 Vendémiaire V werd op 11 maart 1797 de Commissie van Burgerlijke Godshuizen opgericht, die de archieven van verschillende armenhuizen samenbracht. Daarom omvat het archief van deze commissie diverse instellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Godshuis van de Heilige Geest → Sint Jan Godshuis → Onze-Lieve-Vrouw Gasthuis → Sint-Catharina Godshuis → Godshuis Nazareth → Godshuis Belle → Godshuis van de Hoge Zieken → Sint-Cristine Begijnhof → School van de Dertien Arme Kinderen → Arme Meisjesschool → Arme Knechtschool → Sint-Franciscus of Sint-Laureinsschool → Zondagsschool de Looie → Catechismusschool van de Heilige Geest → Sint-Sebastiaansschool → Bonaert of Sint-Jozefsschool → Wavransstichting → Gemene Armen en Schamele Weken → Leenbeurse of Berch van Caritate. 				
MUS Oktaaf, Inventaris van het archief van de Commissie van Openbare Onderstand Ieper : oud regime zonder oorkonden. Ieper, 1972.			068/OCMWIEPER/1972	
MARECHAL Griet, WARLOP E. & MUS Oktaaf, Septingentesimum iubilaeum hospicii dicti Belle. Ieper, 1976.			949.33/IEPE/1976	
MUS Oktaaf, De leprozerij, genaamd het Godshuis der Hoge Zieken te Ieper. Oorkonden. Ieper, 3 delen, 1950-1953.			949.33/IEPE/1950-1953	
MUS Oktaaf, Seigneur Jehan Pascaris capellains, .. + 1350-1351. Ieper, 1949			949.33/IEPE/1949	
MUS Oktaaf, Het cartularium van het O.L. Vrouw Gasthuis te Ieper. Ieper, 5 delen, 1965-1969			949.33/IEPE/1965-1969	
MUS Oktaaf, Seigneur Jehan Pappin : Kapelaan, en het Godshuis van O.L.Vrouw van Nazareth. Ieper, 1953.			949.33/IEPE/1953	

BARBRY N., Het domein en de sociale en financiële politiek van het godshuis van de Heilige Geest te leper (1727-1760). Leuven, 1982.	THL/1982/BARB
DECADT L., Het godshuis der Hoge Zieken te leper, 1459-1501 : caritas of winstbejag. Leuven, 2005.	THL/2005/DECA
DUMOULIN D., Het Ieperse Sint-Jansgodshuis (ca. 1270/72-1506). Ontstaan, structuur en begroting. Leuven, 2001.	THL/2001/DUMO
SERRUYS I., Melaatsen en melaatsenzorg in Ieper. Het Godshuis der Hoge Zieken 12de eeuw-1581. Leuven, 1987.	THL/1987/SERR
PAPIN Kristof, De stichting van de Dertien Arme Kinderen te Ieper in de 16de eeuw. In: Westhoek, 2013, 1, pp. 27-36.	WH
BEELE Wilfried, Namenlijst van het ziekenregister van de Ieperse leprozerie genaamd Hoge Zieken (1549-1583). In: Westhoek, 2013, 1, pp. 37-1583	WH
VERHEYE S., Bijdrage tot de geschiedenis van het stedelijk onderwijs te Ieper. De Looie (1721-1975). Ieper, 1995.	949.33/IEPE/1995
Westhoek: tijdschrift voor geschiedenis en familiekunde in de Vlaamse en Franse Westhoek	WH
Inventarisatie	100% afgerond
Behoud en Beheer	100% zuurvrij verpakt

O1	Oorkonden		nrs.	s.m.
Inventarisatie				
Behoud en Beheer				

O2	Commissie Burgerlijke Godshuizen & Burelen van Weldadigheid		nrs.	s.m.
<p>Een van de pijlers van de armenzorg tijdens het ancien regime waren de godshuizen of gasthuizen. Dit waren instellingen waar armen, zieken of ouderen konden worden verzorgd. Ze werden opgericht door welgestelde burgers ter ere van god. Een groot deel van de Ieperse godshuizen ontstonden tijdens crisisperiodes in de 13e en 14e eeuw onder impuls van enkele rijkere poorters van de stad Ieper: Christina de Ghines, Salomon Belle, Pieter Broederlam, enz.</p> <p>Deze godshuizen stonden onder controle van de stadsmagistraat, terwijl de geestelijkheid een grote invloed had op de hulpverlening. Het waren dus burgerlijke instellingen, maar in quasi elk godshuis verbleven er zusters. De Franse Revolutie veranderde de armenzorg ingrijpend. De Nationale Vergadering weerde in 1789 alle kerkelijke liefdadigheid. Oorspronkelijk had men de intentie om de armenzorg te nationaliseren. Onder het Directoire werd er gekozen voor de openbare onderstand op gemeentelijk niveau in plaats van een nationale onderstand. Door de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) werd de Commissie Burgerlijke Godshuizen in het leven geroepen. De commissies werden ingericht per kanton, waarbij één kanton was</p>				

samengesteld uit één of meerdere gemeenten. De Commissie werd onderworpen aan het toezicht van de gemeentebesturen en verwierf alle goederen van de verschillende godshuizen van het kanton. Deze integratie verliep niet van een leien dak in het ééngemeentekanton leper. Op 11 maart 1797 werd door de leperse gemeenteraad de Commissie ingesteld, maar het gemeentebestuur verzette zich openlijk tegen een te groot aantal godshuizen onder één koepel. De wet van 11 frimaire jaar VII (1 december 1798) ordonneerde dat het onderhoud van de burgerlijke godshuizen deel uitmaakte van de gemeentelijke uitgaven, reden waarom het gemeentebestuur enkel het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal en het Sint-Jansgodshuis beschouwde als onderdeel van de Commissie. Deze oppositie haalde weinig uit, men kwam uiteindelijk tot een lange lijst van 23 instellingen die onder de bevoegdheid van de Commissie zouden vallen: Onze-Lieve-Vrouwhospitaal, Sint-Jansgodshuis, Godshuis Belle, Godshuis Nazareth, begijnhof, Berg van Barmhartigheid, Arme Knechtenschool, Arme Meisjesschool, Laureinsschool, Bonaertschool, Sint-Sebastiaansschool, Heilige Geeststichting voor weduwen, Godshuis van de Hoge Zieken, de vondelingen, Lamotteschool, de Looie, Catechismusschool, Krankzinnigengesticht, het tuchthuis en de Wavransstichting.

De administratie werd eerst gevestigd in lokalen van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal, maar al gauw werd geopteerd voor het Godshuis Belle. De commissies waren belast met het beheer van de armengoederen en de opname van behoeftigen in de godshuizen. De steun aan behoeftigen die thuis konden worden verzorgd was een opdracht van de Burelen van Weldadigheid. De commissies bestonden uit 5 leden, verkozen door de gemeenteraad, die onder elkaar een voorzitter en een secretaris kozen. Elke Commissie koos buiten haar leden een ontvanger die elke drie maanden zijn rekeningen voorlegde. Het decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805) stipuleerde dat de (onbezoldigde) bestuurscommissies jaarlijks bij lottotrekking met één vijfde zouden worden vernieuwd tijdens een Algemene Vergadering. De uittredende leden waren wel herkiesbaar. De leden van de Commissie in 1797 waren Charles Benoit van Hove, Cornelis Joseph Simoens, Servaas Idisbalde Comyn, Louis Charles van der Ghinst en Frans Donatiaan van Daele. De drie laatsten hadden allen een sterke band met de grootgrondbezitters van het ancien regime. Van Daele was bovendien als dokter werkzaam in de verschillende hospitalen van de stad leper. Resultaat was dat de godshuizen bleven werken zoals voorheen. De 'officieel' afgeschafte kloostergemeenschappen bleven verder instaan voor het beheer van de godshuizen, hun goederen werden teruggegeven, enz. Het grootste verschil was de creatie van een koepelinstelling met leken bovenaan de verschillende godshuizen. Het aantal instellingen onder de koepel van de Commissie Burgerlijke Godshuizen te leper zou alleen maar toenemen. Oorspronkelijk bedoeld als opvangtehuis voor ouderen, werd op het einde van de 19e eeuw het Godtschalkinstituut voor wezen opgericht en het krankzinnigeninstituut kreeg een aangepaste huisvesting.

De leden en het personeel van de Commissie vluchtten in november 1914 uit leper, terwijl secretaris Vanaerde de zaken van de Commissie ter plaatse behartigde. De lege gebouwen werden tijdelijk gebruikt door het Comité Provisoire, die de taken van het gemeentebestuur had overgenomen. Vanuit de gebouwen werden de brooduitdelingen georganiseerd. Ondanks de maatregelen van de secretaris werden er toch verschillende diefstallen vastgesteld. In april 1915 was men toch verplicht te vluchten, tot het einde van de Eerste Wereldoorlog. De eerste jaren na 1914-1918 werden ingenomen door de wederopbouw onder leiding van architect Georges Lernoold.

Op het einde van de 19e eeuw groeide de overtuiging dat de wetgeving op weldadigheid moest worden aangepast. De scheiding tussen de commissies en de burelen zorgde voor organisatorische en financiële moeilijkheden. Daarom werden beide instellingen versmolten door de wet op de Openbare Onderstand van 1925 tot één instelling: de Commissie der Openbare Onderstand.

De archieven beslaan grotendeels de beginperiode van de Commissie, de archiefstukken van net voor de Eerste Wereldoorlog zijn samen met de burelen tot as herleid. Toch zijn er een aantal belangrijke reeksen bewaard gebleven die het geraamte vormen: rekeningen (1802-1921), begrotingen (1807-1888), notulenboeken (1805-1838), brievenboeken (1890-1913) en de landboeken (19e eeuw). Naast deze reeksen zijn vrij veel archiefbescheiden bewaard van de verschillende godshuizen die een zekere graad van autonomie bleven behouden: Godshuis Nazareth, Sint-Jansgodshuis, Wavransstichting, Onze-Lieve-Vrouwgodshuis, Godshuis van de Hoge Zieken, enz.

Ook goed vertegenwoordigd zijn de verschillende scholen in leper: Arme Knechten, Arme Meisjes, Bonaert, Looie, Lamotten enz. Er zijn opvallend veel archiefstukken terug te vinden betreffende vondelingen en

<p>verlaten kinderen: vondelingenregisters (1808-1821), begrotingen (1816-1822) en diverse stukken betreffende het financieel beheer (1800-1825).</p> <p>Het deelarchief van het krankzinnigengesticht maakt een zeer groot deel van het archief uit: dossiers geïnterneerden (1852-1919), inschrijvingsregisters (1872-1919) en medisch opvoedkundige registers (1867-1878).</p> <p>Ook opgenomen in deze inventaris zijn de burelen van weldadigheid van Dikkebus, Elverdinge, Ieper, Vlamertinge en Voormezele. Het betreft voornamelijk de begrotingen, rekeningen en de notulenboeken.</p>	
LAZOORE Stefaan. & RIEM Stefan, De verdwenen schoolpoort. Toegang tot het verleden van de leperse arme meisjesschool, St.-Elisabeth. Ieper, 2003.	
LAZOORE Stefaan, Fondatie godshuis Nazareth te Ieper. Ieper, 2006.	
VERMOTE Jochen, artikel krankzinnigen	
Inventarisatie	
Behoud en Beheer	100%

O3	Commissies Openbare Onderstand	1925-1976	nrs.	s.m.
<p>In 1925 werden de burgerlijke godshuizen en de burelen van weldadigheid samengesmolten tot de Commissie van Openbare Onderstand, om in 1976 de naam Openbaar Centrum van Maatschappelijk Welzijn (O.C.M.W.) te krijgen. Het archief van de C.O.O.'s van Boezinge, Dikkebus, Elverdinge, Hollebeke, Ieper en Zillebeke zijn reeds grotendeels raadpleegbaar. In deze archieven zitten financiële bescheiden, notulenregisters van de raad, dossiers betreffende verkoop en aankoop patrimonium, enz.</p>				
Inventarisatie	<p>Onvolledige inventaris beschikbaar.</p> <p>Registers (notulen, grootboeken, ...), bewijsstukken bij de rekening, dossiers onderstandswoonst, dossiers beheer patrimonium zijn geïntariseerd. Er is nog een stuk ongeordend archief. Het archief van de COO Vlamertinge is nog niet volledig in het stadsarchief.</p>			
Behoud en Beheer	60%			